

poziții subordonate și timpul predicatului regentei ei.

- CRATIMA** 1. (ca semn de punctuație) — se folosește numai în interiorul propoziției, între cuvinte sau grupuri de cuvinte separate de obicei printr-o pauză mai mică, precedate de o ușoară ridicare a tonului, în situațiile următoare:
- a) în repetiții: (*Mergea încet-încet.*);
 - b) între două numere, pentru a arăta că indicația numerică este aproximativă: (*Cred că are douăzeci-douăzeci și cinci de ani.*);
 - c) între cuvinte care arată limitele unei

distanțe sau ale unui interval de timp (*Autostrada București-Constanța; Am concediu în perioada 5 august-10 septembrie.*).

2. (ca semn ortografic) — se folosește în următoarele situații:

- a) pentru a marca pronunțarea împreună a două cuvinte alăturate, cu elidarea vocalei din finalul primului cuvânt sau a vocalei de la începutul celui de al doilea, ori cu transformarea lor în diftong sau triftong, iar alteori numai cu alipirea unor cuvinte reduse fonetic la cuvântul învecinat (*și-i duce; să-i dea; spune-i*);

b) pentru despărțirea cuvintelor în silabe (*e-lev; școa-lă, mun-te*);

c) la scrierea unor cuvinte compuse sau derivate (*câine-lup, redactor-șef*);

d) în abrevieri de pronume sau de formule de politețe cu pronumele real întreg (*d-ta*);

e) în articularea ori flexiunea unor neologisme neadaptate limbii române (*look-ul*).

CUVÂNTUL — cea mai mică unitate a limbii, dotată cu semnificație.

~ **MONOSEMAN-TIC** — cuvânt care are un singur sens; apare cel mai ade-

sea în domeniul tehnicii și al științelor.

Ex.: *infarct, atom, electron, calciu, sodiu, uraniu, teoremă, ipotenuză, axiomă, neuron* etc.

~ **POLISEMANTIC**

— cuvânt cu două sau mai multe sensuri.

Ex.:

carte —

1. *volum:* Am citit o **carte** interesantă.

2. *învățătură:* om cu **carte**.

3. *scrisoare:* De din vale de Rovine / Grăim, doamnă către tine / Nu din gură, ci din **carte**...

(MIHAI EMINESCU – Scrisoarea III)

4. *carnet de muncă:* Mi-am făcut **carte** de muncă.

~ **MONOSILABIC**

— cuvânt format dintr-o singură silabă.

Ex.: *ca, om, cal, de, pe* etc.

~ **POLISILABIC** —

cuvânt format din două sau mai multe silabe.

Ex.: *fru-moa-să, car-te, un-de* etc.

~ **DE BAZĂ** —

cuvânt de la care se formează cuvinte noi prin derivare cu prefixe sau cu sufixe.

Ex.: *a cânta* — cuvânt de bază în *cântare, cântăreț, încânta, încântare, descânta, descântare* etc.

~ **DERIVAT** —

cuvânt format prin

adăugarea unui prefix și/sau a unui sufix.

Ex.: *neliniștit, consătean, (a) reînființa, (a) retipări, deșiș, bucureștean, (a) încunoștința* etc.

CUVINTELE DE UEMPLUTURĂ —

cuvinte incidente care întrerup șirul comunicării fără să aducă de fapt vreo idee în plus în legătură cu aceasta.

Ex.:

O soțietate fără prințipuri, va să zică că nu le are!
(I.L. CARAGIALE - O scrisoare pierdută)

D

DECLINAREA —
totalitatea formelor
cazuale ale subs-
tantivului, articolu-
lui, adjectivului,
numeralului și ale
participiului (la am-
bele numere).

Ex. (cazurile se no-
tează prescurtat
astfel: N. = nomina-
tiv, G. = genitiv, D.
= dativ, A. = acuza-
tiv, V. = vocativ):

singular:

N. omul

G. (al, a, ai, ale)

omului

D. omului

A. omul

V. omule

plural:

N. oamenii

G. (al, a, ai, ale)
oamenilor

D. oamenilor

A. oamenii

V. oamenilor

DERIVAREA —

procedeu de forma-
re a cuvintelor în
limba română prin
adăugarea sau prin
suprimarea sufi-
xelor și prefixelor.

~ **PROGRESIVĂ** —

procedeu de forma-
re a cuvintelor în
limba română prin
adăugarea de sufi-
xe sau prefixe.

Ex.: (a) **descoase**,
istețime, **căsuță**,
pieptiș, (a) **prelua**,
copilaș etc.

~ **REGRESIVĂ**
(SAU **INVERSĂ**)

— procedeu de

formare a cuvintelor în limba română prin înlăturarea de la baza lexicală a afixelor (sau numai a unui afix) pe care aceasta le conține.

Ex.:

- **(a) aniversa** < *aniversare*;
- **(a) regiza** < *regizor*;
- **(a) picta** < *pictor*;
- **alun** < *alună*;
- **pisic** < *pisică*.

~ **PARASINTETICĂ** — procedeu de constituire a unor cuvinte noi prin adăugarea la cuvântul-bază a unui sufix și a unui prefix.

Ex.: *prefăcător, prefăcătorie, (a) îmbărbăta, (a) învălui, neascultător* etc.

DESINENȚELE —

afixe gramaticale care se adaugă după rădăcină sau după temă pentru a arăta: numărul, genul și cazul la substantive; genul, numărul și cazul la adjective; persoana (și numărul) la verbe.

Ex.:

- *bas*m – *bas*me;
- *bun* – *bun*ă;
- *mergea* (*el*) – *mergeam* (*eu*), *mergeai* (*tu*).

DETERMINAREA

— categoria gramaticală caracteristică substantivului, stabilită cu ajutorul articolului, exprimând diverse grade de individualizare; se realizează prin

trei valori: nedeterminat (*elev*), determinat nehotărât (*un elev*) și determinat hotărât (*elevul*).

DIATEZA — categoria gramaticală specifică verbului, care indică raportul dintre:

- a) acțiune;
- b) cel care o săvârșește și
- c) obiectul acțiunii.

~ **ACTIVĂ** — arată că acțiunea este făcută de subiectul gramatical.

Ex.:

*Mama **spală** rufe.*

*Copiii **învață** poezii.*

*Doru **aleargă** trei kilometri pe zi.*

~ **REFLEXIVĂ** — arată că acțiunea săvârșită de subiectul gramatical se răsfrânge tot asupra sa.

Ex.:

*El **se gândește** să **începe**.*

***Se teme** de ploaie.*

*Ea **își închiuie** că **va scăpa**.*

~ **PASIVĂ** — arată că subiectul gramatical suferă acțiunea, iar autorul, când este exprimat, este redat prin complementul de agent; această diateză apare numai la verbele tranzitive și se exprimă cu ajutorul verbului **a fi** și cu participiul verbului de conjugat.